

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

У статті розкрито поняття «інновація», «нововведення», «педагогічна інновація»; описані особливості інновації, що безпосередньо впливають на результати навчально-виховної та управлінської діяльності студентів; дано авторське визначення поняттю «інновація»; виявлено вплив педагогічних інновацій на підвищення якості освіти.

Ключові слова: нововведення, інновація, педагогічна інновація інновація.

В статье раскрыто понятие «инновация», «нововведение», «педагогическая инновация»; описаны особенности инноваций, которые влияют на результаты учебно-воспитательной и управленческой деятельности студентов; дано авторское определение понятию «инновация»; определено влияние педагогических инноваций на повышение качества образования.

Ключевые слова: инновация, педагогическая инновация, нововведение.

The article deals with the concept of "innovation", "innovation", "educational innovation", describes the characteristics of innovations that directly affect the results of educational and administrative activities of students, given the author's definition of "innovation", revealed the impact of educational innovations to improve the quality of education .

Keywords: innovation, innovation, educational innovation innovation.

Постановка проблеми. Посилення соціальної ролі особистості, актуальність тенденцій гуманізації та демократизації суспільства зумовлюють необхідність переходу на інший тип навчання - «інноваційний», що є нагальною проблемою сучасної психолого- педагогічної науки та практики. Завдяки діяльності педагога реалізується державна політика у створенні творчого, інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку вітчизняної науки, техніки й культури, збереженні та примноженні культурної спадщини і формуванні людини майбутнього. Вища педагогічна школа покликана виховати особистість, щоб вона могла вирішувати державні завдання за своїм покликанням, бути високо моральною, духовно розвиненою, мобільною у

своєму розвитку.

Виконання цих вимог сьогодні неможливе без упровадження інноваційних освітніх технологій, нових концепцій та методик навчання й виховання, нових технологій соціалізації, які сприяють зміні відносин суб'єктів навчального процесу та розвитку їхніх здібностей, засвоєнню майбутніми педагогами соціально-культурного досвіду.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив встановити, що проблемою інновацій у педагогіці займалися (В.Паламарчук, О.Попова, О.Савченко, Н.Юсуфбекова), освітніми інноваціям (В.Беспалько, В.Загвязинський, І.Котлярова).

Мета статті - визначити сутність поняття «інновація», «педагогічна інновація» в галузі освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття “інновація” вперше з’явилося в наукових дослідженнях культурологів у ХІХ столітті й означало введення деяких елементів однієї культури в іншу. Це його значення дотепер збереглося в етнографії.

Інновація в перекладі з грецької мови означає «оновлення, новизна, зміна». У зв’язку зі складністю і неоднозначністю даного феномена немає однозначного підходу до його визначення. Американські вчені вважають, що інновація - це новизна, ідея, яка є новою для конкретної особи, і не має значення, чи є ідея об’єктивно новою, чи ні, визначає її в часі, який минув з моменту її відкриття або першого використання.

На початку ХХ століття оформилася нова галузь знання - наука про нововведення, у рамках якої стали вивчатися закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва. В українській та зарубіжній літературі проблема інновацій довгий час також розглядалася в системі економічних досліджень. Однак згодом постала проблема оцінки якісних характеристик інноваційних змін у всіх сферах суспільної життєдіяльності. Так, у 60-і роки ХХ століття на стику філософії, психології, соціології, теорії управління, економіки й культурології починає активно розроблятися

концепція соціальної інноватики.

В зарубіжній педагогіці під інновацією розуміють будь -яке нововведення без розподілу його на відображення процесів створення нового і його впровадження у практичну діяльність.

В.Паламарчук новацію вважає результатом (продуктом) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципове нове у науці та практиці, інновацію - результатом породження, формування і втілення нових ідей. Саме втілення нових ідей є ознакою, за якою відрізняють інновації від власне новацій: якщо педагог відкриває щось нове у науці, то він є новатором, а якщо він впроваджує наукову ідею у практику - інноватор [4, с.95]. Тому інновації, що використовуються в навчальному процесі, повинні мати високу міру технологічності, яка забезпечується шляхом збільшення вірогідності вхідної інформації на основі контролю рівня знань, правильного вибору методів активізації навчального процесу (технічні засоби, завдання, форми), індивідуалізація навчання.

В.Загвязинський [2], О.Попова [5] визначають поняття “нововведення” як інновація, тобто - це цілеспрямована зміна, що вносить у середовище нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи від одного стану в інше.

Нововведення або інновація - це комплексний процес створення, поширення і використання нового практичного засобу для нової суспільної потреби. Одночасно це є процес сполучених з даним нововведенням змін у тій соціальній і матеріальній сфері, в якій відбувається його життєвий цикл.

Інноваційні процеси в освіті стали предметом спеціального вивчення приблизно з кінця 50-х років ХХ століття на Заході й в останнє десятиліття в нашій країні, хоча пошук нових технологій освіти ведеться вже багато років. Внаслідок чого наукове відображення терміну «інновація» вимагає подальшого уточнення на основі наявних наукових підходів й з урахуванням сучасного стану педагогічної науки і практики.

Інновацію в освіті розглядали сучасні вітчизняні вчені: як «процес

створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому; як «актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток; як «продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу в галузі педагогіки та наукових досліджень [6, с.212].

Розкриваючи поняття “педагогічне нововведення”, Н.Юсуфбекова визначає його як такий зміст можливих змін педагогічної дійсності, що ведуть до раніше невідомого стану, результату, що розвивають теорію і практику навчання і виховання. Цей зміст може стосуватися педагогічної дійсності в цілому або окремих її складових [7, с.57]. При цьому інновацію науковець розглядає як основу культурних змін суспільства, що є цінним для нашого дослідження. Нововведення - це і науково-теоретичне знання визначеного ступеня новизни, і ефективні освітні технології, що задовольняють критеріям технологічності педагогічних систем (В.Беспалько), і виконаний у вигляді технологічного опису проект ефективного педагогічного досвіду, готовий до впровадження, при цьому узагальнений досвід з'являється у вигляді ніби вже оціненої інновації. В ідеалі грамотно підібране нововведення повинно гарантувати його успіх в максимально визначений час. Нововведення вважається успішним, якщо освоєння покладеного в його основу нового засобу дозволило вирішити задачі розвитку освітньої установи [1, с.35].

Безумовно, інновація як явище в освітній установі має свою специфіку. І.Котлярова виділяє такі її особливості [3, с.16]. По-перше, оскільки реалізується вона в сфері освіти, характерною її метою є зміна, спрямована на поліпшення і розвиток виховання й освіти. Тим самим результативність інновації визначається збільшенням освіченості учнів, сприятливим впливом на їхнє здоров'я, сприянням розкриттю їхніх задатків. По-друге, в основі педагогічної інновації лежить діяльність, спрямована на педагогічне

нововведення (інноваційна діяльність). По- третє, інноваційна діяльність виявляється як сукупність аспектів освітньої діяльності.

Отже, суб'єкти освіти виступають як суб'єкти інновації. Практична реалізація суб'єктами інноваційної діяльності виражається в здійсненні інноваційних процесів.

Інноваційний характер освітньої діяльності виявляється тоді, коли суб'єкти освіти будь-яким чином взаємодіють з педагогічним нововведенням: освоюють, проектують, розробляють, апробують, упроваджують. Інноваційні аспекти виявляються й у тих випадках, коли елементи новизни присутні в діяльності суб'єктів освіти.

І.Котлярова дає таке визначення: “інновація - це явище в сфері освіти, що об'єктивно виникає або проектується й характеризується створенням, освоєнням, апробацією, впровадженням освітньої новації, що сприяє підвищенню якості освіти в широкому змісті (сприятливим для людини змінам у її інтелектуальній, емоційній, духовній і фізичній сферах); що виявляється в появі принципових змін у змісті освіти, у протіканні освітніх процесів, у освітніх відносинах, у властивостях суб'єктів інновації, в освітніх засобах або освітньому просторі” [3, с.16]. На думку науковця, педагогічні нововведення (новації) можуть виникати в змісті освіти, в педагогічних технологіях, в організації й управлінні освітою, в освітньому просторі в частині його тісної взаємодії з освітніми системами.

Отже, нововведення (інновації) є процесом введення в систему внутрішкільного управління (або її окремі елементи, підсистеми, зв'язки і відносини) нових постійних елементів. У цьому контексті дана система або конкретний предмет змін виступають як ділянка, середовище, зона відновлення, а внесені в них елементи - нововведеннями. На думку В.Загвязинського, “нове в педагогіці - це не тільки ідеї, підходи, методи, технології, що ... ще не використовувалися, але це і той комплекс елементів або окремі елементи педагогічного процесу, що несуть у собі прогресивний початок, який дозволяє в умовах, що змінюються, і ситуаціях досить

ефективно вирішувати завдання виховання й освіти” [2, с.5-14].

З усіх визначень поняття «інновація» найбільший інтерес для нас представляє те, що пов'язано з результатом. У даному випадку під інновацією (нововведенням) як складової освітнього процесу розуміємо результат творчої діяльності, спрямований на розробку, апробацію і поширення нових видів освітніх послуг, технологій, упровадження нових організаційних форм, що сприяють підвищенню якості підготовки майбутнього вчителя.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок вище викладеному, варто зазначити, що сутність поняття «інновація» знаходиться в експериментальному режимі, що супроводжується уточненням, виправленням, розробкою. Саме інновація є головним об'єктом управління навчально-виховним процесом, підвищує якість освіти, спрямована на формування всебічно розвиненого студента. Це дає можливість, стверджувати, що такий фахівець буде більш бажаним на ринку праці.

Література:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. - М.: Педагогика, 1991. - 192с.
2. Загвязинский В.И. Инновационные процессы в образовании : [сборник научных трудов] / В.И. Загвязинский. - Тюмень: Тюм. гос. ун-т, 1990. - С.5-14.
3. Котлярова И.О. Систематизация управления инновациями в образовательном учреждении / И.О. Котлярова. - Челябинск: ЮУр-ГУ, 1998. - 129с.
4. Паламарчук В.Ф. Як виростить інтелектуала?: посіб. [для вчителів] / В.Ф. Паламарчук. - К.: Знання, 1989. - 112с
5. Попова О.В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: Автореф. ...докт.пед.наук. - Харків, 2001. - 38 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник [для студентів педагогічних факультетів] / О.Я. Савченко. - К.: Абрис, 1997. - 416с.

7. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики: Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании / Н.Р. Юсуфбекова.- М.: НИИ теории и истории педагогики, 1991. - 91 с.